

HIDIS — Drugi znanstveni skup o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku

Jelena Cvitanušić i Iva Nazalević

Od 20. do 22. rujna 2007. godine pod pokroviteljstvom Sveučilišta u Zagrebu održavao se Drugi znanstveni skup Hrvatski kao drugi i strani jezik. Na Skupu je sudjelovalo sedamdesetak stručnjaka posvećenih hrvatskome jeziku kao drugome i stranome: teoretičari učenja jezika, lektori i nastavnici na hrvatskim i inozemnim obrazovnim ustanovama. Program su sačinjavala predstavljanja knjiga, priručnika i programa, predavanja, izlaganja, paneli, poster i radionice. Tema drugoga HIDIS-a bilo je vrjednovanje jezičnoga znanja, njome se bavilo u pozvanim predavanjima, radionicama i panelu. Novosti su ovogodišnjega Skupa bile dramska i frazeološka radionica. Sudjelovanjem inozemnih jezičnih stručnjaka stekao se uvid u rad i iskustva onih koji se svojim jezicima bave iz iste perspektive te se još jednom potvrdio međunarodni karakter HIDIS-a.

0. Uvod

Drugi znanstveni skup Hrvatski kao drugi i strani jezik (HIDIS) održan je od 20. do 22. rujna 2007. godine. Organizator Skupa bio je Odjel za kulturu hrvatskoga jezika Hrvatskoga filološkoga društva s Hrvatskom maticom iseljenika kao suorganizatorom. Predsjednica Organizacijskog odbora bila je Zrinka Jelaska, a predsjednik Programskoga odbora Josip Silić. Organizaciju Skupa potpomogli su Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Matica hrvatska, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Školska knjiga i Profil. Registracija sudionika i otvorenje Skupa održano je u Društvu sveučilišnih nastavnika. Na njemu su predstavljeni časopis *Lahor* i knjige o hrvatskome (najviše inojezičnome, tj. kao J2). Nakon otvorenja za sudionike Skupa u Zagrebačkome kazalištu mladih prikazana je predstava *Dječak Vuk*, nakon čega je uslijedio razgovor o predstavi. Svečano otvorenje radnoga dijela Skupa, pozvana predavanja, izlaganja i radionice održani su u prostorijama Matice hrvatske, a predstavljanja postera i programa, do-

mjenak i predstava *Govorite li hrvatski?* u prostorijama Hrvatske matice iseljenika.

1. Otvorenje skupa

U Društvu sveučilišnih nastavnika Zrinka Jelaska, predsjednica Organizacijskoga odbora, pozdravila je okupljene sudionike i goste izrazivši zadovoljstvo zbog ponovnoga susreta. Zatim su predstavljena najnovija znanstvena i stručna djela koja se, između ostaloga, bave i hrvatskim kao drugim i stranim jezikom (gramatike, stručne knjige i priručnici, udžbenici i vježbenice).

1.1. Predstavljanje časopisa i knjiga

Lahor, časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik (izdavač je Hrvatsko filološko društvo) predstavila je glavna urednica Zrinka Jelaska. Istakla je kako je časopis rezultat zajedničkoga napora kroatista i drugih filologa iz Hrvatske i inozemstva da se znanstveni i stručni radovi o hrvatskome jeziku, kao materinskome (J1) i inome (J2) jeziku, dvaput godišnje objavljuju na jednome mjestu. Lahor je jedini časopis koji se sustavno bavi inojezičnim hrvatskim. Prvi je broj izašao 2006. godine nakon prvoga HIDIS-a.

Lidija Cvikić najavila je knjigu *Drugi jezik hrvatski*, priručnik za poučavanje hrvatskoga kao nematerinskoga jezika s posebnim osvrtom na govornike bajaškoga romskoga, koji je nedavno i objavljen u izdanju Profila. Priručnik se sastoji od dva dijela. Teorijski dio obuhvaća bajašku gramatiku i rječnik, dok se praktični dio sastoji od vježba i zadataka.

Hrvatski kao drugi i strani jezik, knjigu Zrinke Jelaske i suradnika (2005), predstavila je Jasna Novak-Milić. Istaknula je korisnost knjige za sve one koji se bave poučavanjem hrvatskoga jezika obzirom na to da problematski postavlja hrvatski jezik u odnos prema drugim jezicima, te da obiluje znanstvenim i praktičnim tekstovima, preporukama i savjetima. Knjiga se bavi hrvatskim jezikom iz lingvističke, psiholingvističke, sociolingvističke i metodičke perspektive.

Kristian Lewis predstavio je monografiju *Sinonimija i sinonimičnost u hrvatskome jeziku* (2005) Bernardine Petrović, koja u svome djelu terminološki razgraničava pojmove iz naslova. Autorica promatra sinonimiju kao pojavu na paradigmatškoj razini, dok na sintagmatškoj razini govori o sinonimičnosti koja pretpostavlja ostvarenje sinonimije u kontekstu. Monografija je opsežno djelo objedinjeno u četiri dijela: *Sinonimija u različitim znanstvenim disciplinama*, *Sinonimija u leksičkome sustavu hrvatskoga jezika*, *Sinonimičnost u tekstovima hrvatskoga jezika* te *Nacrtak za hrvatski sinonimni rječnik*.

Udžbenik, vježbenicu i kompaktni disk (CD) *Hrvatski za početnike I* (2006), autorica Marice Čilaš-Mikulić, Milvije Gulešić-Machate, Dinke Pasi i Sande Lucije Udier, predstavila je Marija Bilić. Udžbenik je namijenjen studentima kroatistike, hrvatskim iseljenicima, učenicima dopunskih škola u inozemstvu i svim strancima koji uče hrvatski na početnoj razini. Udžbenik prema CEF-u obuhvaća početne stupnjeve učenja hrvatskoga jezika (razine A1, A2, A2+). Na predstavljanju je istaknut informativni karakter udžbenika, što doprinosi stjecanju kulturalne i socijalne kompetencije, te njegov komunikacijski pristup učenju hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika.

Gramatiku Vinka Grubišića *Croatian Grammar* (2007) predstavila je Sanda Lucija Udier. Gramatika je pisana na engleskome jeziku. Obrađuje fonologiju, morfologiju i sintaksu hrvatskoga jezika. Sadrži pravopisni i glagolski dodatak. Glagolski dodatak donosi popis glagola s oznakom glagolskoga vida, prijelaznosti te rekcije glagola. Na predstavljanju je istaknuto kako Grubišić svojim djelom nastoji postaviti Hrvatsku u kulturno-civilizacijski kontekst te navesti relevantne povijesno-jezične činjenice.

Prethodne je četiri knjige izdao isti izdavač, Hrvatska sveučilišna naklada.

Sanda Lucija Udier predstavila je i udžbenik hrvatskoga jezika Хорватська мова (*Hrvatski jezik*) Ljudmile Vasiljeve i Damira Pešorde (2007), Izdavačkoga centra Lavovskoga nacionalnoga sveučilišta Ivana Franka. Udžbenik je namijenjen ukrajinskim studentima kroatistike, studentima Fakulteta za međunarodne odnose i Fakulteta za novinarstvo Sveučilišta I. Franko u Lavovu koji pohađaju nastavu hrvatskoga jezika. Osim gramatičkoga dijela popraćenoga vježbama (tumačenja hrvatske gramatike na ukrajinskom su jeziku) i rječnika, udžbenik sadrži i odabrane tekstove iz hrvatske književnosti te povijesni i zemljopisni pregled Hrvatske.

Ozana Iveković predstavila je priručnik grupe autorica (2007) *Igram se, a učim! Dramski postupci u razrednoj nastavi* Biblioteke dramskoga odgoja. To je prvi školski priručnik koji se bavi dramskim izrazom kao metodom rada u razrednoj nastavi. Uz osnovne pojmove o dramskome odgoju i njegovoj povezanosti sa spoznajama moderne psihologije učenja i pedagogije, priručnik opisuje igre, vježbe i dramske tehnike koje se koriste u dramskome odgojnome radu. Istaknuta je primjenjivost igara i vježba i u nastavi hrvatskoga kao J2.

1.2. Otvorenje radnoga dijela Skupa

U Matici hrvatskoj 21. rujna upriličeno je otvorenje radnoga dijela Skupa. Tom su prilikom govorili Tonko Ćurko, prorektor za poslovanje Sveučilišta u Zagrebu, Ivo Škarić, predsjednik Hrvatskoga filološkoga društva, Domagoj

Ante Petrić, zamjenik ravnateljice Hrvatske matice iseljenika, Vinko Filipović, ravnatelj Agencije za odgoj i obrazovanje, Jasminka Novak, načelnica Samostalne službe za prevođenje iz područja europskih integracija Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija te Staša Skenžić, iz Uprave za međunarodnu suradnju Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

2. Pozvana predavanja

Pozvana su predavanja drugoga HIDIS-a bila uglavnom posvećena vrjednovanju jezičnoga znanja. Predavanja su održavana prije početka rada sekcija. Nerijetko su dio njih bile i interaktivne radionice u kojima su sudjelovali izlagači i slušači. Svima onima koji su sudjelovali u stručnome usavršavanju iz vrjednovanja jezičnoga znanja uručene su potvrđnice.

Prvo je pozvano predavanje održano već nakon službenoga otvaranja radnoga dijela skupa u prostorijama Matice hrvatske. Riječ je o iznimno zanimljivu radu Judith Navracics, gošće s mađarskoga Sveučilišta u Veszpremu. Ona tematizira izradu i raščlambu umnih (mentalnih) rječnika, kao i govor nekoliko hrvatskih zajednica koje žive na području Mađarske, radi utvrđivanja empirijskih podataka kao svjedoka međusobnoga utjecaja različitih jezika.

Istoga su dana svoje izlaganje na temu stručnoga usavršavanja i ispitivanja hrvatskoga jezika održale Jasmina Muraja i Maja Rebersak iz Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja, predstavivši aktivnosti kojima se Centar bavi, s naglaskom na procesu nastajanja ispitnih materijala.

Nastavljajući u tome smjeru, Marijana Vučić-Pečnik i Natalija Andraković-Kostanjevac slušateljke su dalje uputile u složen proces nastanka jezičnih ispita te na njegove najosjetljivije točke. Kako sve ne bi ostalo na teorijskoj razini, ove svjetske stručnjakinje za jezično ispitivanje održale su praktičnu, iznimno korisnu ispitnu radionicu u koju su uključile sudionike skupa. Oni su se tako imali priliku susresti s problemima s kojima se susreću odgovorni za izradu ispitnih materijala, dati svoj sud npr. o mjerilima kakvoće ispitnih pitanja, određenim tipovima zadataka, kao i o dostupnosti obavijesti o određenim elementima ispitnih specifikacija.

Posljednje pozvano predavanje koje se na programu našlo prvoga dana skupa održala je Barbara Kryžan-Stanojević. Uzevši u obzir ulazak Poljske u Europsku uniju i u skladu s tim nedavni zakon o poljskome jeziku, autorica je u izlaganju naglasak stavila na kronologiju certifikacije poljskoga jezika, na zakonske odredbe u kojima je ona zaživjela te na njezinu primjenu.

Drugi je dan Skupa započeo predavanjem Mirne Valdevit o netipičnim vrijednostima, točnije, o važnosti rješavanja problema netipičnih vrijednosti, kao i o statističkim metodama za njihovo otkrivanje.

Ina Ferbežar, gošća s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Ljubljani, ali i Centra za slovenski kao drugi/strani, u sadržajnome je izlaganju predstavila rad Centra, njegove programe Centra, njegov ustroj te djelatnosti i zaduženja pojedinih njegovih odjela. Na radionici pod nazivom *Kako izraditi jezični test*, koja je uslijedila nakon izlaganja, a u koju su direktno uključeni i sudionici skupa, I. Ferbežar zajedno s Vesnom Požgaj-Hadži iznova je upozorila na veliku odgovornost sastavljača i izvođača jezičnih testova. Pritom su osobitu pozornost obratile na izbor tekstova (prije svega njihovu autentičnost), tipove zadataka te kriterije ocjenjivanja i vrjednovanja.

3. Sekcije

Nakon otvorenja Skupa započeo je rad u dvjema istovremenim sekcijama, A i B. Skup je obuhvatio 10 sekcija kojima je tema bio hrvatski kao drugi i strani jezik. Teme su obrađivane lingvistički, sociolingvistički, psiholingvistički i metodički, teorijski i primijenjeno. Naziv pojedine sekcije odgovarao je području kojim se ona bavila.

3.1. Sekcija A

Sekcija A obuhvatila je područja leksika i rječnika, utjecaja J2 na hrvatski, fonetike i fonologije, pragmatike, priručnika, jezičnih usporedba i jezičnih djelatnosti.

3.1.1. Leksik i rječnici

Marija Turk i Maja Opašić u svome su referatu analizirale podudarnosti i razlike frazema u hrvatskome, engleskome, njemačkome i talijanskome jeziku. Zaključile su kako se podudarnosti u strukturi frazema i frazeološkim značenjima temelje na zajedničkoj iskustvenoj podlozi ili na kalkiranju, dok razlike proizlaze iz specifičnosti kulture kojoj jezik pripada. O usporedbi rječničkih pristupa hrvatskim i engleskim glagolskim kolokacijama govorila je Marina Bergovec. Osvrnula se na teškoće s kojima se susreću strani govornici hrvatskoga jezika posežući za različitim rječnicima hrvatskoga jezika da bi provjerili ovjerenost hrvatskih kolokacija i frazema. Upozorila je na nužnost određivanja jasnoga načela za odabir i klasifikaciju leksičkih spojeva jednoga jezika, te dvaju jezika kao što su hrvatski i engleski. Strukturu rječničkoga članka u kolokacijskom rječniku hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika prikazala je Bernardina Petrović iznijevši metodološki okvir za izradu takva rječnika. Vinko Kovačić i Maslina Ljubičić usustavili su i usporedili konstrukcije i frazeološke izraze u hrvatskome i talijanskome jeziku koje sadrže glagol *činiti*, a koji se u hrvatskome pojavljuje znatno rjeđe nego u talijanskome i ostalim romanskim jezicima.

3.1.2. Utjecaj J2 na hrvatski

O utjecaju govora zadarskih Arbanasa na jezičnu kompetenciju u njihovu ovladavanju hrvatskim jezikom govorila je Maximilijana Barančić. U njezinu je referatu dan prikaz međujezičnih obilježja hrvatskoga i arbanaškoga na različitim jezičnim razinama. Stojan Vrljić govorio je o utjecaju njemačkoga kao prvoga jezika i jezika posrednika na ovladavanje hrvatskim kao drugim jezikom. O utjecaju dominantnoga njemačkoga jezičnoga sustava na prijenosna odstupanja koja se pojavljuju pri učenju hrvatskoga kao drugoga ili stranoga govorile su Željka Macan i Zrinka Kolaković. Također su govorile i o razvojnim odstupanjima koja se pojavljuju neovisno o prvome jeziku. Kao izvor za uspoređivanje i raščlambu prijenosnih odstupanja u pisanome jeziku poslužili su radovi studenata hrvatskoga jezika na Sveučilištu u Grazu čiji je materinski jezik njemački. Miljenko Mayer iz Centra za strane jezike iznio je neke od tipičnih pogrješaka izvornih govornika nekih stranih jezika koje uspoređuju ovladavanje hrvatskim jezikom. Interferenciju materinskih jezika i hrvatskoga kao drugoga jezika Mayer je proveo analizirajući pogrješke na fonetskoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj razini, potkrijepivši analizu primjerima iz nastavne prakse. Dimka Saavedra u svome je referatu usporedno proučavala obilježja kategorije pasiva u hrvatskome i bugarskome jeziku.

3.1.3. Fonetika i fonologija

Višnja Josipović-Smojver usporedila je engleski i hrvatski fonološki sustav na odsječnoj i nadodsječnoj razini. Uočila je razlike unutar konsonantskoga i vokalskoga sustava. Zaključila je da engleski i hrvatski jezik pripadaju različitim tipovima u ritmičkome i intonacijskome smislu. Ivančica Banković-Mandić i Ines Šafarić govorile su o važnosti fonetskih vježba u poučavanju hrvatskoga kao drugoga i stranoga. Rad je obuhvatio povijesni pregled održavanja fonetskih vježba u poučavanju hrvatskoga kao stranoga na Filozofskome fakultetu, zastupljenost nastave fonetike u drugim školama i tečajevima hrvatskoga kao J2, te zastupljenost fonetskih sadržaja u udžbenicima za strance. Govoreno je i o vlastitim iskustvima u održavanju fonetskih vježba sa strancima. O učinku fonetske korekcije na izgovor, posebno na izgovor vokala kod stranaca koji uče hrvatski, govorile su Diana Tomić i Vesna Mildner. Analizirane su vrijednosti formanata vokala prije i poslije fonetske korekcije izvornih govornika različitih stranih jezika. Rezultati su uspoređeni s vokalskim sustavima pojedinih materinskih jezika govornika kako bi se predvidjele moguće vrste poteškoća s kojima se oni susreću prilikom svladavanja hrvatskoga kao stranoga jezika.

3.1.4. Pragmatika i priručnici

O zastupljenosti govornih činova u udžbenicima hrvatskoga kao stranoga te o načinima njihova uklapanja u nastavu hrvatskoga kao stranoga i drugoga jezika govorila je Marica Čilaš-Mikulić. Kristina Katalinić predstavila je udžbenike za učenje hrvatskoga jezika objavljene u Mađarskoj. Riječ je o udžbenicima *Horvát nyelv alapfokon* (Hrvatski jezik na početnom stupnju) i *Horvát nyelv középfokon* (Hrvatski jezik na srednjem stupnju). Knjige su isprva služile potrebama hrvatskih manjinskih gimnazija, međutim, danas se taj udžbenik rabi i na tečajevima hrvatskoga jezika u jezičnim školama u Mađarskoj. Autorica je u svome radu analizirala leksik, gramatiku i komunikacijske vježbe udžbenika. Monika Dumanovsky i Mihaela Matešić u svome su radu razmatrale primjenu pragmalingvističkoga pristupa u hrvatskim udžbenicima kojima se koristi u poučavanju hrvatskoga jezika kao stranoga. U tu su svrhu analizirani odabrani tekstovi iz tih udžbenika i komunikacijske situacije kojima oni odgovaraju. Predloženi su bili i načini razvoja komunikacijske kompetencije kod studenata hrvatskoga jezika kao stranoga.

3.1.5. Jezične usporedbe i djelatnosti

Usporedbom glagolskoga sustava u hrvatskome i španjolskome jeziku u svome se radu bavila Maša Musulin. Zbog različitoga izražavanja kategorije glagolskoga vida i različitoga obrazovanja glagolskih vremena i načina u hrvatskome i španjolskome jeziku, neizbježno se pojavljuju prijenosna odstupanja pri učenju hrvatskoga i španjolskoga kao stranih jezika. O usporedbi uporabe interpunkcijskih znakova (zarez, točka, trotočka i navodnici) u hrvatskome, slovenskome i makedonskome jeziku govorila je Sonja Cekova-Stojanovska. Za razliku od slovenskoga jezika, za koji je svojstvena tzv. gramatička interpunkcija, hrvatski i makedonski jezik služe se tzv. logičkom interpunkcijom. Ta je razlika posebno uočljiva kod uporabe zareza. O problemima i primjerima recepcije hrvatskoga kao stranoga jezika kod studenata govornika makedonskoga kao analitičkoga jezika, govorile su Jelena Cvitanušić i Iva Nazalević. Poseban je naglasak bio stavljen na probleme usvajanja padežnih oblika, te određenoga i neodređenoga lika pridjeva. Mirrela Barbaroša-Šikić i Zrinka Jelaska bavile su se raščlambom ostvarenja istoga čitanoga, a potom diktiranoga predloška teksta u ispitanika kojima je hrvatski drugi i materinski jezik. Time se pokušalo istražiti i kako se niži stupanj jezičnoga znanja karakterističan za govornike kojima je hrvatski drugi jezik očituje u zapisivanju govora.

3.2. Sekcija B

Sekcija B bavila se područjima nastave i razina hrvatskoga jezika, jezičnoga osvještavanja, gramatičkih kategorija, nastave i nastavnika te stavova i uporabe jezika.

3.2.1. Nastava i razine hrvatskoga jezika

Lada Kanajet-Šimić govorila je o sustavu Hrvatskih izvandomovinskih škola Amerike i Kanade (kraticom HIŠAK), utemeljenome 1974. radi očuvanja i njegovanja hrvatskoga jezika i hrvatskoga kulturnoga identiteta, o prednostima i nedostacima nastave hrvatskoga jezika i kulture, programima, raspoloživim udžbenicima i pomagalima za učitelje i učenike te o Hrvatskim danima za djecu, mladež, učitelje i roditelje, koji se organiziraju od 2004. godine u suradnji s HIŠAK-om i generalnim konzulatom RH u Chicagu. Dinka Pasini i Ana Čavar opisale su u svome radu Okvir za nastavu hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika u odnosu na C1 prema Zajedničkom europskom okviru (CEF-u). C1 je napredni stupanj učenja hrvatskoga jezika namijenjen iskusnom korisniku. Autorice su opisale mogućnosti usmenoga i pismenoga izražavanja, razumijevanje na osnovu slušanja i čitanja, stupanj međudjelovanja i svladano jezično gradivo polaznika C1 stupnja. Upozorile su i na potrebu izrade posebnoga programa jezika i kulture, te udžbenika i priručnika za polaznike ovoga stupnja. Nives Opačić govorila je o okolnostima nastave hrvatskoga jezika kao drugoga i stranoga koju pohađaju polaznici različitih profila (djeca iseljenika, kroatisti sa stranih sveučilišta, poslovni ljudi itd.): o tome što stranci zatječu dolaskom u Hrvatsku, imaju li svijest o hrvatskom standardnom jeziku, koja im je vrsta jezične kompetencije najvažnija, te kakav im jezik ponuditi budući da je svakodnevna jezična praksa neprimjerena, a promjene brze i brojne.

3.2.2. Jezično osvještavanje

Za učenike hrvatskoga kao stranoga jezika glagolski je vid jedna od najzahtjevnijih gramatičkih kategorija. Jasna Novak-Milić govorila je o *aktionsartu* kao leksičko-semantičkoj kategoriji čijom bi se uporabom u nastavi hrvatskoga kao stranoga lakše razumjela kategorija aspektnosti, glagolskoga vida, a uporaba glagolskih oblika bila bi točnija. Lidija Cwikić govorila je o odnosu jezičnoga unosa i ovladanosti hrvatskim jezikom. Pruživši uvid u odnos jezičnoga unosa koji se daje u udžbenicima za hrvatski kao strani jezik i usvajanje jezika, govorila je i o metodama unosa kao preduvjeta kvalitetnijeg usvajanja jezika. O utjecaju formalne pouke na usvajanje gramatičkih pravila tvorbe prezenta izlagale su Gordana Hržica i Maša Musulin. Ispitale su važnost pouke gramatike i prikladnijega opisa gramatičkih pravila pri

učenju prezenta. Ispitavši studenata hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika, osvrnule su se na poteškoće koje se pri pouci pojavljuju te na učeničke pristupe tim problemima. Sanda Lucija Udier govorila je o prijedlozima. Posebnu je pozornost pridala obradi prijedloga istoga značenja koji se nalaze u različitim sintaktičkim okolinama te prijedloga čije značenje može biti različito ovisno o sintaktičkoj okolini. O proizvodnome pristupu nastavi hrvatskoga kao stranoga jezika govorile su Zrinka Jelaska i Ana Čalušić. Autorice su na temelju građe dnevničkih zapisa poučavanja stranaca koji uče hrvatski upozorile na nedostatak obrazovanja kroatista u smislu nerazvijanja spoznaja i vještina poučavanja hrvatskoga kao inojezičnoga.

3.2.3. Gramatičke kategorije

O problemu roda imenica koje u nominativu jednine završavaju na *-a*, a imenuju osobe muškoga spola (tata, Nikola) ili osobe muškoga i ženskoga spola (varalica, izdajica) s aspekta hrvatskoga kao inojezičnoga govorile su Tomislava Bošnjak-Botica i Milvia Gulešić-Machata. O kategoriji roda u hrvatskome, ukrajinskome i rusinskome jeziku govorila je Oksana Timko-Đitko, čija različita ostvarenja u hrvatskome i ukrajinskome jeziku ukrajinskome govorniku otežavaju ovladavanje hrvatskim jezikom. Razlike i sličnosti u kategoriji roda posebno su izražene u dijalektima analiziranih jezika. Problemu roda (ali i broja) u ukrajinskome i hrvatskome bio je posvećen i rad Tetyane Fuderer. Izlaganje Barbare Kryžan-Stanojević bilo je posvećeno gramatičkim kategorijama kao lažnim prijateljima u učenju hrvatskoga jezika kao stranoga, što je bilo potkrijepljeno hrvatskim i poljskim primjerima. Analizom je činjenica upozoreno na potrebu poredbenih jezičnih istraživanja i u konačnici stvaranje opisne gramatike hrvatskoga jezika namijenjene strancima.

3.2.4. Nastava i nastavnici

U nastavi stranih jezika od velike su važnosti za postizanje rezultata motivacija i nastavne aktivnosti. Marinela Aleksovski opisala je pojedine nastavne aktivnosti za niži i viši početni stupanj učenja hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika, obrazloživši opravdanost njihova uključivanja u nastavni proces. O mogućnostima obrazovanja nastavnika njemačkoga kao J2 u Austriji govorile su Zrinka Kolaković i Iva Cikojević. Mogućnosti austrijskih nastavnika uspoređene su s mogućnostima obrazovanja nastavnika hrvatskoga kao J2 u Hrvatskoj. Uvid u stavove lektora hrvatskoga jezika o vlastitoj pripremljenosti za nastavu inojezičnoga hrvatskoga pružili su rezultati provedene ankete. U oblikovanju nastavnih programa važne su, između ostaloga, potrebe i želje studenata pa su o ulozi studentskih anketa

u oblikovanju programa hrvatskoga jezika kao J2 govorile Martina Kekelj i Tatjana Ratkajec.

3.2.5. Stavovi i uporaba jezika

Pozitivni stav pojedinca o standardnome jeziku važan je uvjet uspješnoga ovladavanja standardnim jezikom. Razinu toga stava i ovladanosti normativnom gramatikom među osnovnoškolskim i srednjoškolskim učenicima istražili su Marko Alerić i Tamara Gazdić-Alerić. Irena Budimir i Dijana Jozinović u svome su radu prikazale stavove mostarskih gvornika prema riječima njemačkoga podrijetla u vlastitu svakodnevnom jeziku. O tome može li međukulturna sposobnost biti polazište jezičnoj sposobnosti i kako procijeniti njezinu usvojenost govorila je Vlatka Blagus. Stupanj poznavanja hrvatskoga jezika među različitim generacijama hrvatskih iseljenika nije jednak pa su razlike u stupnju ovladanosti hrvatskim jezikom, koji je nekim iseljenicima drugi, a nekima strani, bile glavno polazište istraživanja Goranke Šutalo i Antonije Vidović.

4. Panel i poster

Jedna je od novosti u programu II. HIDIS-a bio i panel na temu ispitivanja ovladanosti državnim jezicima u drugim zemljama. Panel je započet već spomenutim predavanjem Barbare Kryžan-Stanojević o certifikaciji poljskoga jezika, nakon kojega su uslijedila još tri zanimljiva izlaganja. Orsolya Žagar-Szentesi govorila je o sustavu učenja mađarskoga jezika kao stranoga, a posebno o uspješnoj prilagodbi uhodanoga sustava državnoga ispitivanja europskim standardima (CEF).

Na sličan se način Petar Vuković u svojem radu osvrnuo na češki jezik, tj. na napredak koji se posljednjih petnaestak godina dogodio na području bohemistike. Naime, tijekom 90-ih godina prošloga stoljeća bohemisti masovno postaju dijelom međunarodnih projekata koji se bave poboljšanjem učinkovitosti usvajanja stranih jezika. U skladu s tim sustav usvajanja češkoga kao stranoga prilagodio se u potpunosti Zajedničkomu europskomu referentnomu okviru za jezike uključujući i standardizirane ispite kojima je taj okvir polazišna točka.

Lidija Cvikić i Marija Bošnjak govorile su o mogućnostima primjene standardizirane ljestvice Američkoga vijeća za učenje stranih jezika na učenje i procjenu znanja hrvatskoga kao J2, bitno drugačije od europskih.

Nakon panela sudionici skupa premjestili su se u prostorije Hrvatske matice iseljenika gdje su mogli razgledati poster u čijoj su izradi sudjelovali suradnici Centra za strane jezike Vodnikova i to: Lana Korenčić, Tesa Cernjak, Vesna Kosovac, Vesna Šimunac i Vida Lukić. Na posteru su prika-

zane sve vrste tečaja, dodatne aktivnosti te udžbenici čiji su autori profesori Centra.

5. Radionice

5.1. I za kraj — igra!

Nakon dva doista aktivna i dinamična dana sudionici skupa dobili su priliku pokazati i svoju sposobnost dramske improvizacije. Naime, pod vodstvom dramske pedagoginje Grozdane Lajić održana je dvosatna dramska radionica na kojoj su profesori, predavači i ostali sudionici i posjetitelji HIDIS-a pokazali svoj glumački talent, stvaralačke sposobnosti i snalaženje u novim, nepredviđenim situacijama. Podsjetivši se tako da učenje jezika jest i treba biti vezano uz igru i zabavu, predavači su na ovoj maštovitoj radionici, nakon onih teorijskih, testirali i obogatili i svoje stvaralačke potencijale.

A da ne postoji nijedan aspekt jezika koji doslovnije od frazeologije koristi sav njegov ludički potencijal, podsjetila nas je Željka Macan, koja je za kraj skupa održala izlaganje i frazeološku radionicu. Osvrnula se na usvajanje frazeoloških konstrukcija kod austrijskih studenata hrvatskog jezika te je sa sudionicima skupa iznova prokomentirala značenje nekih češćih fraza karakterističnih za svakodnevni jezični izričaj.

6. Zaključak

Sve u svemu, i drugi je HIDIS potvrdio sve ono što i prvi. I još puno više. Opravdao je svoj međunarodni karakter i pokazao se kao idealan kontekst za razmjenu znanja i iskustava na području struke, ali i šire. Može se očekivati da će i idući za dvije godine slijediti ovu uzlaznu putanju i da će okupiti još i više sudionika, korisnih radova i poticajnih projekata.